

Il più bel nome

Roger Alier

Recentment es va celebrar a Barcelona un congrés sobre la música espanyola dels anys de la Guerra de Successió (1702-1714), i amb aquest motiu es va posar en escena, per primer cop a Barcelona des d'aleshores, l'òpera *Il più bel nome*, del compositor Antonio Caldara, estrenada a Barcelona amb motiu de la vinguda a la ciutat de la princesa Elisabet-Cristina de Brunswick-Wolfenbüttel, que acabava de casar-se a Girona amb el pretendent al tron espanyol, Carles d'Habsburg, que havia estat reconegut com a rei per les autoritats catalanes i residia a Barcelona després del fracàs del seu primer intent d'ocupar tota la península ibèrica (1707). L'arxiduc Carles d'Habsburg, de moment «rei dels catalans», va establir la seva residència al palau reial de Barcelona i, acostumat a l'espectacle de l'òpera italiana, que era l'espectacle oficial de la cort de Viena des de que el seu pare, Leopold I d'Àustria, l'havia imposat, va trobar a faltar-la a Barcelona (en aquella època l'òpera italiana encara no havia arribat a l'estat espanyol) i va demanar a la cort de Viena que li enviessin músics, cantants i partitures per poder presenciar-les a Barcelona. Des de Viena van arribar els artistes per posar en escena òperes per a l'arxiduc, i una òpera nova de l'esmentat Caldara, la ja citada *Il più bel nome*, amb llibret de Pietro Pariati, que era una típica òpera oficial de felicitació a una figura reial, lloant-ne el nom i situant-la en un ambient mitològic amb referències a la persona homenatjada i al lloc on regnava (en aquest cas, el país pel qual flueix el riu Ebre).

Va ser aquesta la primera de la sèrie d'òperes que es van representar al Palau de Llotja de Barcelona (Barcelona tenia un teatre, el de la Santa Creu; però en aquella època no es creia que fos un marc digne d'un monarca, ja que era un local dedicat a fer comèdies i drames de baix nivell, i de cap manera un centre de cultura) i per tant es va habilitar la sala gòtica de Llotja per fer-hi les òperes per a la cort de Carles i Elisabet-Cristina durant tota la resta de l'any 1708 i els sis primers mesos de 1709. Se sap també que a la que avui dia anomenem encara plaça de Palau hi havia uns jardins i unes fonts, i que almenys una de les òperes que va presenciar l'arxiduc va ser feta aquí, a l'aire lliure, que sembla que

va ser la *Dafni* del compositor sicilià d'origen castellà, Emanuele Rincón D'As-torga, que l'havia estrenada a Gènova un parell d'anys abans.

En el congrés sobre la música espanyola dels anys de la Guerra de Succes-sió que s'ha esmentat abans, la musicòloga Begoña Lolo va certificar que *Il più bel nome* va ser la primera òpera italiana estrenada a l'estat espanyol, perquè encara que Felip V, a Madrid, també va protegir cantants italians i els va faci-litar el Teatro de los Caños del Peral per a les seves actuacions, els artistes que van actuar a Madrid en aquests anys eren simplement «trufaldines», és a dir, actors de la *commedia dell'arte*, que podia incloure peces musicals però que no eren òperes. Així ho va establir Fernando Doménech Rico en la seva tesi doc-toral sobre els «trufaldines» madrilenys llegida el 2006.

Després de la marxa de Carles d'Habsburg a Viena, el 1711, i d'Elisabet-Cristina el 1713, l'episodi operístic barceloní va anar quedant oblidat fins que a principis del segle XX, el musicòleg Carreras i Bulbena va ressuscitar la qües-tió en els seus estudis sobre la cort barcelonina de l'arxiduc. Es va saber que la partitura de Caldara es trobava al conservatori de Brussel·les (recordem que en aquella època Flandes i Valònia es trobaven encara dins els dominis de l'impe-ri austríac). Però com sol passar amb les recerques, van transcórrer molts anys abans no es va posar en marxa la recuperació definitiva d'*Il più bel nome*. Cap al 1990, la musicòloga austríaca Daniele Lipp va estudiar les òperes de la cort de Barcelona des de la documentació conservada a Viena i més tard va exposar el resultat de les seves recerques en una conferència que va fer en el Cercle del Liceu, on també en va parlar l'erudit pare Batllori.

Però, encara que feia temps que s'havia projectat la recuperació d'aquesta peça fonamental de la història de la vida musical catalana, no va ser fins al 2006 quan es va representar *Il più bel nome* a Tarragona, sota la direcció de David Magrané, i el novembre de 2008, finalment, sota la direcció musical del Dr. Francesc Bonastre, es va representar l'òpera de Caldara al mateix lloc per al qual fou pensada: el saló gòtic de Llotja, amb un equip de cantants solvents que va fer justícia a la partitura tardo-barroca de Caldara, on es van poder apre-ciar ja alguns elements estètics que apuntaven cap als corrents de la música galant que no trigaria a apoderar-se del món musical europeu.

Em permetré afegir a aquest comentari un detall curiós: el dia d'aquesta funció al saló de Llotja, hi va assistir un espectador que comptava aleshores jus-tament 100 anys d'edat: l'il·lustre metge i antic president dels Amics del Liceu de Barcelona, el Dr. Moisès Broggi, que va anar pel seu propi peu a la repre-sentació.